

Λογοτεχνικό κείμενο και θεατρική παράσταση

Από το καλοκαίρι σκοπό είχα να διαβάσω το μυθιστόρημα της Νίκης Μαραγκού «Είναι ο πάνθηρας ζωντανός;», μια και ήταν καλά συστημένο από ανθρώπους που εμπιστεύομαι. Αλλά όλο και κάποιο άλλο βιβλίο έπαιρνε τη σειρά. Έτσι έτυχε να δω πρώτα την παράσταση της ΕΘΑΑ βασισμένη στη θεατρική διασκευή του «Πάνθηρα». Και μη γνωρίζοντας σε ποιον να απευθύνω τις αντιδράσεις μου έσπευσα να διαβάσω το κείμενο αμέσως μετά. Κι ενώ συνήθως προσπαθούμε να ανακαλύψουμε τα ίχνη του λογοτεχνικού κειμένου που αχνοδιαφάνονται σε θεατρική, κινηματογραφική ή θεατρική διασκευή του, βρέθηκα να ψάχνω τα σημεία της παράστασης στο μυθιστόρημα. Αυτά ήταν αμέσως αναγνωρίσιμα. Πρόσωπα, ονόματα, ατάκες, διάλογοι, περιγραφές εσωτερικών χώρων που ακολουθήθηκαν ως σκηνογραφικές οδηγίες, μεταφορές σε εξωτερικούς χώρους... Η παράσταση χωρούσε στο μυθιστόρημα. Αλλά το μυθιστόρημα δε χωρούσε στην παράσταση. Ναι, είναι γενικός ο κανόνας, ένα πεζογράφημα σίγουρα θα εξέχει από τη θεατρική του εκδοχή. Το πρόβλημα είναι τι μέ-

Διασκευή-Σκηνοθεσία:
Μηνάς Τίγκιλης
Σκηνικά-Κοστούμια:
Λάκης Γενεθλής
Φωτισμοί: Kouytchenko Koevski
Παίζουν: Πάμπος Ξουφαρίδης, Δώρα Τζερουνιάν, Χρήστος Παπαδόπουλος, Νίκος Καλλής, Νάτια Χαραλάμπους, Μάρα Κωνσταντίνου, Μαρίνος Χατζηβασιλείου κ.ά.

νει έξω, πόσο ουσιώδες είναι αυτό που δεν είναι δραματοποιημένο και πόσο πετυχημένη είναι η μεταφορά του πεζού κειμένου σε θεατρική γλώσσα. Πιστεύω, ότι στη διασκευή του Μηνά Τίγκιλη μπήκαν τα εξωτερικά, τα επιφανειακά στοιχεία του βιβλίου. Ο «Πάνθηρας» της Νίκης Μαραγκού είναι ένα αφήγημα με πολλά πρόσωπα, πολλά επεισόδια, πολλές σκηνές και η παράσταση εύκολα γεμίζει με το πάνω στρώμα του κειμένου. Πολλά πρόσωπα συμμετέχουν ανά 2 ή 3 σε μικρές σπονδυλωτές σκηνές, η δράση διαπερνά γρήγορα χώρους και χρόνους και το σκηνικό του Λάκη Γενεθλή, μεταλλασμένο, φτιάχνει χωροχρονικούς σταθμούς, αξιοποιούνται οι διαλογικές σελίδες του βιβλίου... Και όμως... Εκτός μένουν τόσα πολλά και ουσιώδη. Περιγραφή και αφήγηση είναι οι βασικοί εκφραστικοί τρόποι που χρησιμοποιεί η Νίκη Μαραγκού. Ο Τίγκιλης δεν αναζητά τον κώδικα μεταγλωττισμού τους στη σκηνική διάλεκτο αλλά αρκείται στην αναπαράσταση των σκηνών στις οποίες οι ήρωες του «Πάνθηρα» κάνουν ή λένε κάτι με ταξύ τους. Τότε, όμως, υπάρχει ο μεγάλος

απών, το κύριο πρόσωπο του μυθιστορήματος. Και κατ' εμένα αυτός είναι ο χρόνος. Χώρος, θα πουν πολλοί. Αμμόχωστος, Κύπρος. Μου φαίνεται, όμως, ότι η Νίκη Μαραγκού επιλέγει τον ήρωα της, το Στέφανο, επειδή αυτός είναι ερωτευμένος με το χρόνο. Ό,τι αγαπά ο Στέφανος, ό,τι σιμωλάγει, ό,τι φυλάγει έχει σχέση με το χρόνο. Οι μεσαιωνικοί χάρτες, οι παλιές εκδόσεις, το σπίτι με διατηρητέες ρωγμές, γέροι που διατηρούν στη μνήμη πιο παλιές εποχές, όλα είναι φτιαγμένα από το χρόνο. Ο Στέφανος έχει το χάρισμα να βλέπει στη φθορά - την ιστορία, στην απώλεια - την ανάμνηση, στο κενό - τα περιγράμματα παλιών παρουσιών. Μέσα από την περιγραφή αντικειμένων, τοπίων, ταξιδιών, εσωτερικών χώρων η συγγραφέας επιβεβαιώνει την αξία των περιγραφόμενων και γενικεύοντας - την αξία της ζωής. Η αντιπαράθεση όσων αντιπροσωπεύει ο Στέφανος με όσα αντιπροσωπεύει η νεαρή Γερμανίδα Βέρα, η διασταύρωση των ματιών τους, τόσο διαφορετικών λόγω καταγωγής, μόρφωσης, ηλικίας, πολιτισμού, εθνικότητας, αλλά και τόσο συναρμονι-

σμένων την περίοδο του έρωτά τους φωτίζει τα γεγονότα και τις καταστάσεις από πολλές πλευρές. Ο κόσμος του μυθιστορήματος της Νίκης Μαραγκού είναι αισθητικά ολοκληρωμένος. Η τεχνική της ομαλής μετάβασης από το ένα επεισόδιο στο άλλο, από μια ανάμνηση του παρελθόντος στην καθημερινή πραγματικότητα των ηρώων είναι καλοδουλεμένη και προσφέρει στην αφήγηση μια αβίαστη ρευστότητα. Και άλλα θα έγραφα για το μυθιστόρημα, αλλά το θέμα μου είναι η παράσταση της ΕΘΑΑ. Εδώ η εναλλαγή των επεισοδίων είναι γρήγορη αλλά μηχανική, μια και αυτά δεν πιλοσιώνονται από την αφήγηση που στο βιβλίο πλάθει το γύρω κόσμο. Εδώ οι ηθοποιοί (πολλοί και κυρίως πολύ νέοι) έχουν να δημιουργήσουν ρόλους από λίγες ατάκες. Και, βέβαια, οι μορφές φτιαγμένες από περιορισμένο υλικό φαίνονται λειψές και ασήμαντες. Το σκηνικό υπερφορτισμένο με υπευθυνότητες πρέπει να δώσει τόσοους διαφορετικούς εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους που ο σκηνογράφος Λάκης Γενεθλής αναλώνεται σε ευρήματα και τεχνάσματα γρήγορων

μετατροπών, ενώ ένας πολύ ανώτερος σκοπός της σύλληψης και της αναδημιουργίας της αισθητικής του βιβλίου με τα βαριά από το χρόνο αντικείμενα και την ατμόσφαιρα της εποχής και της πόλης που έφυγε μένει απραγματοποίητος. Η «κατά λέξη» μεταφορά του ροζ σαρκώδους χρώματος («σαν να βρισκόταν στην κοιλιά ενός περιεργού ζώου») έδινε στο σκηνικό μια μονοτονία παρά τα ξαφνικά ανοίγματα που έπρεπε να μας βγάλουν μια στην παραλία της Αμμοχώστου και μια στη Βενετία. Το ίδιο σκεπτικό των ανοιγμάτων - προεκτάσεων του σκηνικού χώρου λειτουργεί θαυμάσια στη δουλειά του Γενεθλή στο «Ποιος ανακάλυψε την Αμερική;», αλλά όχι εδώ πιστεύω. Πολλές θεατρικές διασκευές σώζονται από την «ειδική» σύγκριση με το λογοτεχνικό πρότυπον χάριν στην αισθητική του αυτοτέλεια. Όμως, για να την αποκτήσει η παράσταση της ΕΘΑΑ έπρεπε να ανεξαρτητοποιηθεί περισσότερο από το πεζογράφημα της Νίκης Μαραγκού.

Νόνα Μολέση